

30.3.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
HE 39/2021 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI LIKKUMISVAPAUDEN JA LÄHIKONTAKTIEN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarilta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi perustuslaissa turvatus liikkumisvapauden väliaikaisesta rajoittamisesta väestön suojaamiseksi covid-19-epidemian leviämiseltä. Esityksen mukainen valtioneuvoston asetus, jolla määriteltäisiin ne alueet, joissa henkilöiden liikkumista ja oleskelua rajoitettaisiin, voitaisiin antaa määräajaksi, joka olisi enintään 21 vuorokautta ja sitä voitaisiin jatkaa enintään 21 vuorokautta kerrallaan. Asetus olisi annettava tietyllä tarkkaan rajatulle kuntien alueelle ja rajoitusten tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi poikkeuksista liikkumisrajoitukseen tilanteissa, joissa liikkuminen olisi välttämätöntä.

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavan.

YLEISTÄ

Hyvän lainsäädännön tulisi olla tarkkaan rajattua ja noudattaa suhteellisuusperiaatetta, joka velvoittaa mitoittamaan keinot niin, ettei kenenkään oikeuksia tai etuja rajoiteta enempää kuin haitan tai vaaran poistaminen vaatii. Keskuskauppakamarin arvion mukaan hallituksen esitys liikkumisrajoituksiin liittyen ei noudata näitä hyvän lainsäädännön periaatteita.

Esitys puuttuu liian voimakkaasti ihmisten perustuslailliseen liikkumisvapauteen, joka synnyttää suhteettoman suuria välillisiä vaikutuksia perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Ihmisten liikkumiseen kohdistuvat rajoitukset olisivat syvä isku monelle kaupan ja palvelualan yritykselle, joiden liikevaihto on muutenkin sukeltanut viimeisen vuoden aikana. Rajoitusten taloudelliset ja inhimilliset vaikutukset olisivat vakavia.

Jos liikkumisrajoituksia joissakin olosuhteissa käytettäisiin, pitäisi niiden Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan olla tarkoin rajattuja ja kohdentua viruksen leviämisen estämisen kannalta tehokkaasti. Esitys on kuitenkin epämääräinen ja sisältää monia tulkinnanvaraisuuksia. 3 §:ssä listatut poikkeukset asettaisivat ihmisiä, yrittäjiä ja yrityksiä eriarvoiseen asemaan ja herättäisivät epätietoisuutta siitä, miten tulee toimia.

Kilpailuoikeuden näkökulmasta olisi ongelmallista, jos asiointi vähittäiskaupan erikoisliikkeissä estetään, mutta samojen tuotteiden ostaminen suurista kaupan yksiköistä on sallittua. Lainsäädäntö ei kohtelisi yrityksiä yhdenvertaisesta.

Laaja liikkumisrajoitus ei myöskään kohdentuisi taudin torjunnan kannalta tehokkaasti. Jos tavoitteena on ensisijaisesti estää yksityisissä tilaisuuksissa ja kodeissa järjestettävissä juhlissa syntyviä tartuntoja, on epäselvää, miten vähittäiskaupan erikoisliikkeissä tai kampaamopalveluissa käynnin estäminen vähentäisi tartuntoja. Varsinkin kun esityksen perusteluissa todetaan, että asiointeihin vähittäiskaupan erikoisliikkeissä ja palveluissa ei pystytä nykyisellään jäljittämään tartuntoja.

30.3.2021

Liikkumisvapauden rajoittamisen tulisi olla äärimmäinen keino siinä vaiheessa, kun kaikki muut taloutta vähemmän haittaavat keinot koronaviruksen leviämisen estämiseksi on jo käytetty. Nyt näin ei ole, sillä taloudelle vähemmän haitallisia rajoitustoimia on edelleen käytettävissä. Yritysten näkökulmasta koronan torjuntaa on lähes koko kriisin ajan vaivannut suunnitelmallisuuden puute, epävarmuus ja -tietoisuus sekä yllättävät, ennakoimattomat rajoitustoimet, joilla on suljettu yritysten liiketoimintaa pahimmillaan vain päivän varoitusaikalla.

TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Keskuskauppakamari korostaa, että esityksen talousvaikutukset ovat vakavia. Esityksen mukaan liikkumisrajoitukset voisivat aiheuttaa noin 0,4 prosenttiyksikön loven bruttokansantuotteen kasvuun. Bruttokansantuotteen kasvun hidastuminen 0,4 prosenttiyksiköllä heikentäisi julkisen talouden rahoitusasemaa noin 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen eli 0,5 mrd. eurolla ennustettuun verrattuna, jos rajoitukset kohdistuisivat laajalle alueelle ja kestäisivät useampia viikkoja.

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan tämä tarkoittaisi pelkästään pääkaupunkiseudun kaupalle miljardin euron liikevaihtomenetyksiä viikossa. Seurauksena olisi myös konkurssseja, lomautuksia ja irtisanomisia. Talouden lisäksi myös inhimilliset tappiot olisivat suuria. Kaupan ala on elinkeinoelämän suurin työllistäjä. Kaupan ala työllistää myös paljon nuoria, sillä yli viidesosa alle 25-vuotiaista työssäkäyvistä nuorista työskentelee kaupan alalla.

Koronavirusepidemia on kohdellut yrityksiä ja yrittäjiä hyvin eriarvoisesti. Pahiten kärsineitä aloja ovat olleet matkailu- ja ravintola-ala, luovat alat, tapahtuma-ala sekä henkilöliikenne. Yrityskoon puolesta talouskriisin vaikutukset ovat kohdistuneet voimakkaimmin pieniin ja keski-suuriin palvelualan yrityksiin. Pahiten kärsineet yritykset ovat niitä samoja yrityksiä, joiden toimintaa olemassa olevat rajoitukset sekä suunnitellut liikkumisrajoitukset vahingoittavat eniten. Liikkumisrajoitukset heikentäisivät näiden yritysten tilannetta nopeasti.

Konkurssin uhka yrityksissä on suurta. Kauppakamareiden kyselyiden mukaan lähes neljännes yrityksistä arvioi konkurssin riskin nousseen merkittävästi koronaviruksen takia. 45 % yrityksistä on tarvinnut kriisin aikana ylimääräistä rahoitusta ja 12 %:lla yrityksistä on ollut vaikeuksia rahoituksen saamisessa.

Alle kymmenen henkilöä työllistävässä yrityksissä konkurssin uhka on keskimääräistä suurempaa, kuten myös rahoitusongelmat. Maaliskuussa 2021 alle 10 henkilöä työllistävästä yrityksestä 29 % ilmoitti konkurssiriskinsä nousseen merkittävästi koronavirusepidemian takia. Kauppakamarit ovat toteuttaneet säännöllisiä kyselyitä yrityksille koronatilanteesta koko kriisin ajan. Kyselykohtainen vastaajamäärä on liikkunut noin 3000 yrityksessä.

TALOUDELLE VÄHEMMÄN HAITALLISET VAIHTOEHDOT

Keskuskauppakamarin mukaan hallintovaliokunnan tulisi edellyttää hallitukselta suhteellisuusperiaatteeseen vedoten taloudelle vähemmän haitallisten rajoitusvaihtoehtojen täysimittaista käyttöönottoa ennen mahdollisten liikkumisrajoitusten käyttöönottoa asetuksella.

Ennen mahdollisia liikkumisrajoituksia tulee varmistaa:

- Pakkotestauksen toimiminen maan rajoilla
- Liikkumisrajoituksista erillinen kasvomaskipakko julkisiin tiloihin ja joukkoliikennevälineisiin sekä ruuhkasiin ulkotiloihin

30.3.2021

- Pikatestien hankkiminen seulontakäyttöä varten
- Rokotusten kohdentaminen pahimmille epidemialueille sekä työntekijöiden työnkuvan mukaan (avainhenkilöt rokotettava ensin)
- Työterveyshuollon täyden potentiaalin hyödyntäminen rokotuksissa
- Tarvittaessa tiukemmat kokoontumisrajoitukset sekä kokoontumisten kieltäminen julkisilla paikoilla
- Palveluiden terveysturvallisen toteuttamisen edistäminen entisestään
- Ennen laajoja liikkumisrajoituksia, liikkumista voitaisiin tarvittaessa rajoittaa myöhäiseen ilta- ja yöaikaan, jolloin yksityisiä kokoontumisia saataisiin estettyä.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Johanna Sipola
Johtaja